

מין, מגדר ומיניות – תיאוריות מגדריות בראי חברתי וטיפול
Sex, gender, and sexuality – gender theories in social and therapeutic perspectives

לקראת לימודים לתואר שני בעבודה סוציאלית
קורס סמסטריאלי, תשפ"ב
מס' קורס 1110.4359.01

ד"ר גיא שילה
חדר 225
טל. 7333108-050, 6406743
shiloguy@tauex.tau.ac.il guyshilo.tau@gmail.com
שעות קבלה: יום ב' 12-14 בתיאום מראש במייל

מועד הקורס: סמסטר ב' ימי ב', 11:45-10:15.

מטרת הקורס

העמקת הידע התיאורטי וההקשר הפרקטי-טיפולי של תיאוריות מגדריות בנות זמננו. בחלקו הראשון יעסוק הקורס ביחסן של תיאוריות חברתיות מודרניות לנושא המגדר (תיאוריות מגדר מיקרו ומאקרו חברתיות, התיאוריה הקווירית, תיאורית השדה של בורדייה ותיאוריית לחץ המיעוטים) תוך התייחסות להיבטים חברתיים הנמצאים בבסיס העבודה הסוציאלית: שוויון ואי-שוויון מגדרי; שונות מגדרית; העצמה; קבוצות מיעוט מגדריות ומחויבות העבודה הסוציאלית אליהן. בחלקו השני של הקורס, נעסוק במספר קבוצות מייצגות מתחום המגדר (אוכלוסיית המיעוטים המיניים, גברים, טרנסג'נדרים) ונבחן היבטים הקשורים לטיפול ולסיוע באוכלוסיות אלו, תוך התייחסות לבסיסים התיאורטיים שנלמדו בחלקו הראשון של הקורס. הקורס ילווה בקריאת טקסטים קאנוניים ועדכניים והבאת דוגמאות מהשדה החברתי, התרבותי-פופולארי והיומיומי. בנוסף, נדון בהשלכות של הידע הנרכש בקורס לשדה הטיפול והפרקטיקה בעבודה סוציאלית.

תהליך הלמידה:

1. קריאה שוטפת והשתתפות פעילה בשיעורים.
2. הגשת 5 משימות לאורך הקורס (משימה אחת חובה, פרטנית + 4 משימות לבחירה, ניתנת להגשה בזוגות). כל משימה היא בערך של 20 נקודות.
3. ניתן להגיש משימת בונוס לשיפור הציון (ראו פירוט בהמשך).

נוכחות: הקורס הוא סינכרוני. יש חשיבות לנוכחות בקורס לצורך השתתפות בדיונים ובתהליך הלמידה.

הגשת משימות: ההערכה בקורס היא בדמות 'הערכה מעצבת' (בשונה מהערכה מסכמת). בהערכה מעצבת, התלמידים עוסקים בחומרי הקורס לאורך הסמסטר, ובסמוך למועד בו נלמדים התכנים (מעט לפני או אחרי שהם נלמדים). המשימות הן קצרות, יצירתיות, ומלוות את הלמידה. בסיום הקורס, ללומדים יש ציון בקורס (בהתאם למשימות שהגישו). ראו פירוט בסיום הסילבוס.

אתר הקורס: חומרי הקריאה יועלו (ברובם) לאתר הקורס כמו גם חומר רלוונטי אחר בנושא הקורס (כתבות מהעיתון, קישורים לסרטים ועוד). מצגות הקורס לא יועלו לאתר, הן נועדו לליווי השעור הפרונטאלי. התלמידים מוזמנים להעביר חומרים רלוונטיים לקורס במייל למרצה, ואלו יועלו אף הם לאתר הקורס להעשרת כלל הכיתה.

בתאריך 11.04.22 לא יתקיים שיעור – זהו זמן שמפונה לטובת ביצוע המשימות (אסביר בשיעור)

רשימת השיעורים וחומר הקריאה

המאמרים המסומנים בכוכבית הם מאמרי חובה; שאר המאמרים הם מאמרי רשות להרחבת הידע

שיעורים 1-3: זכר ונקבה ברא אותם?

המין והמגדר כקטגוריות דיכוטומיות בהגות הפונקציונליסטית והמהותנית אל מול ההבניה החברתית של קטגוריות המגדר והמין כתפקידים ומוקדי כוח והגמוניה בתיאוריות הפמיניסטיות, התיאוריה הקווירית והתייחסות תיאורטית לנושא הנטייה המינית וזהות המגדר.

Scot, J.W. (1999). Gender as useful category of historical analysis. In: R. Parker & P. Aggleton (Ed.). *Culture, Society and Sexuality – A Reader*. London: Tailor & Francis Group. Pp. 57-75.

*Jackson, S. (2006). Heterosexuality, sexuality and gender: Re-thinking the intersection. In: D. Richardson, J. McLaughlin, & M.E. Casey, *Intersection between feminist and queer theory*. GB: Palgrave. Pp: 38-58.

*פוקו, מ. (1976). *תולדות המיניות – הרצון לדעת*. ת"א: הקיבוץ המאוחד. עמודים 107-15.

גרוס, א. זיו, ע., יוסף, ר. (2016). אם יש סקס אחר הביאווה לכאן ונדעהו. בתוך: א. גרוס, ע. זיו, ר. יוסף (עורכים). *סקס אחר – מבחר מאמרים בלימודים להט"ביים וקווירים ישראליים* (עמ' 11-52). תל אביב – הוצאת רסלינג.

*ריץ', א. (2006). הטרוסקסואליות כפוויה והקיום הלסבי - 1980. בתוך: ד. באום וחבריה (עורכים), *ללמוד פמיניזם: מקראה. מאמרים ומסמכי יסוד בחשיבה פמיניסטית*. ת"א: הוצאת הקיבוץ המאוחד. עמ' 165-189.

*באטלר, ג'. (2006). חיקוי ומרי מגדרי – 1993. בתוך: י. קדר, ע. זיו, א. קנר (עורכים), *מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית*. ת"א: הוצאת הקיבוץ המאוחד. עמ' 329-346.

*באטלר, ג' (1993). קוויר באופן ביקורתי. תל אביב: רסלינג.

חסון, י. דגן-בוזגלו, נ. (2019). *הגירעון הטיפולי בישראל – מי נושאות בנטל וכיצד ניתן לצמצמו?*. תל אביב: מרכז אדוה.

שיעור 4 - מגרש המשחקים המגדרי

תיאורית השדה של פייר בורדייה (Bourdieu), מושג ההביטוס והפרקסיס ותרומתו להבנת יחסי הכוחות החברתיים בין גברים לנשים, בין להט"ב להטרוסקסואלים, בין קבוצות מיעוט לקבוצות כוח.

*בורדייה, פ. (2007). *השליטה הגברית*. תל אביב: רסלינג.

*טובין, ד., לפידות א. (2009). אלימות סימבולית באקדמיה: קולן של אקדמאיות שזכו במלגה יוקרתית. בתוך: י. אופטלקה ור. הרץ-לזרוביץ (עורכים). *מגדר ואתניות בהשכלה הגבוהה* (עמ' 39-55). הוצאת פרדס.

שיעורים 5,6 - 'גבר גבר' או מטרוסקסואל? – גבריות ב"משבר"

תפיסות פמיניסטיות ומגדריות על הזהות הגברית, מושגי 'משבר הגבריות' ו'משבר הפטריארכליות'; השפעת התיאוריות המגדריות על השיח והפרקטיקה הגברית המודרנית ועל מושג המשפחה והתפקידים המשפחתיים. מהם ההיבטים הטיפוליים הקשורים לעבודה טיפולית עם גברים בפרקטיקה בעבודה סוציאלית?

*בוקובה, ג. (2017). *הדרמה של הגבריות החדשה*. תל אביב: הוצאת מודן (עמ' 9-52).

גלזמן, מ. (2016). מנער יהודי שדוף לגבר יצוק פלדה: אלטנוילנד כאוטופיה מגדרית ומינית. בתוך: א. גרוס, ע. זיו, ר. יוסף (עורכים). *סקס אחר – מבחר מאמרים בלימודים להט"ב ביים וקווירים ישראליים* (עמ' 53-92). תל אביב: רסלינג.

*קונל, ר. (2009). הפוליטיקה של הגבריות בעת הזאת. בתוך: ר. קונל, *גבריות, עמ' 253-271*. פרדס: הוצאה לאור.

*APA (2018). *APA Guidelines for Psychological Practice with Boys and Men*. American Psychological Association.

*Hacker, D. (2008). A legal field in action: the case of divorce arrangements in Israel. *International Journal of Law in Context*, 4(1), 1-33.

Kaplan, D. (2007). Folk models of dyadic male bonds in Israeli culture. *The Sociological Quarterly*, 48, 47-72.

Addis, M.E., & Mahalik, J.R. (2003). Men, masculinity, and the context of help seeking. *American Psychologist*, 58(1), 5-14.

McKelley, R.A., & Rochlen, A.B. (2010). Conformity to masculine norms and preferences for therapy or executive coaching. *Psychology of Men & Masculinity*, 11(1), 1-14.

Owen, J., Wong, Y.J., & Rodolfa, E. (2009). Empirical search for psychotherapists' gender competence in psychotherapy. *Psychotherapy Theory, Research, Practice, Training*, 46(4), 448-458.

שיעור 7 - אבהות בראי משבר הגבריות

הבניית האבהות בשנים האחרונות, על רקע שינויים בדפוסי הגבריות והמשפחה.

בוקובה, ג. (2017). אהבה ללא נחת: הקשר עם אבא. בתוך: ג. בוקובה, *הדרמה של הגבריות החדשה* (עמ' 279-322). תל אביב: מודן.

הקר, ד. (2008). *הורות במשפט – מאחורי הקלעים של עיצוב הסדרי משמורת וראייה בגירושים*. תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד.

פרץ, נ. (2010). *לגרום לאבות לטפל – חופשת לידה לאבות בישראל, המלצות למדיניות*. ירושלים: מרכז טאוב למדיניות חברתית.

שיעורים 8-10 – גאווה ודעה קדומה

הנטייה המינית: תהליכי גיבוש הנטייה המינית, גורמי לחץ ודחק באוכלוסיית להט"ב ודרכי טיפול בפונים להט"ב.

* שילה, ג. (2007). *החיים בוורוד: בני נוער וצעירים הומואים, לסביות, ביסקסואלים וטרנסג'נדרים*, פרק 2: תהליך גיבוש הנטייה המינית. תל אביב: רסלינג.

* Meyer, I.H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in LGB population: conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, 129(5), 674-697.

*Matthews, C.R. (2007). Affirmative Lesbian, Gay and Bisexual Counseling with all Clients, In: K.J. Bieschke, R.M. Perez, & K.A. DeBord (Eds.). *Handbook of Counseling and Psychotherapy with Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Clients (2nd edition)*. Washington: American Psychological Association.

Messinger, L. (2006). Toward affirmative practice. In: D.F. Morrow & L. Messinger (Eds.). *Sexual Orientation & Gender Expression in Social Work Practice (pp. 460-470)*. New York: Columbia University Press.

Willis, P. (2007). "Queer eye" for social work: rethinking pedagogy and practice with same sex attracted young people. *Australian Social Work*, 60(2), 181-196.

שיעור 11- זהות מגדר – טרנסג'נדריות וטרנסקסואליות

טרנסג'נדר וטרנסקסואליות: דוגמא לפרקטיקה קווירית ומגדרית א-טיפיקאלית, או כמיהה לחזרה לסדר הקיים ההגמוני?

*שילה, ג. (2007). החיים בוורוד – בני נוער וצעירים הומואים, לסביות, ביסקסואלים וטרנסג'נדרים, פרק 10 (עמ' 193-208). תל אביב: רסלינג.

*Heyes, C.J. (2003). Feminist solidarity after queer theory: The case of transgender. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 28(4), 1093-1120.

Martin, J.I., & Yonkin, D.R. (2006). Transgender identity. In: D.F. Morrow & L. Messinger (Eds.). *Sexual Orientation & Gender Expression in Social Work Practice (pp. 105-128)*. New York: Columbia University Press.

שיעור 12: סיכום הקורס

בשיעור האחרון בקורס, נדון במקומן של תיאוריות המגדר בתחום העבודה הסוציאלית. נעסוק בשאלה האם ההבנה התיאורטית, כפי שמוצגת על ידי תיאוריות המגדר, מסייעת לעובד הסוציאלי בעבודת השדה? כיצד?; האם תיאוריות המגדר מתמקדות בנושא המין והמגדר בלבד, או מאפשרות ראייה חברתית רחבה יותר על קבוצות מיעוט, ותהליכים חברתיים ברמת המקרו והמיקרו?.

*Orme, J. (2002). Social work: Gender, care, and justice. *British Journal of Social Work*, 32(6), 799-814.

Swigonski, M. E. (1994). The logic of feminist standpoint theory for social work research. *Social Work*, 39(4), 387-393.

משימות – יש להגיש במודל בלבד

משימות הקורס

רציונאל ומטרות: הרציונאל למשימות הקורס הוא הערכה מעצבת. בשונה מהערכה מסכמת (בוחרן או עבודה מסכמת), מטרת ההערכה המעצבת היא להעמיק ולהרחיב את הידע אודות תכני הקורס בסמוך לזמן שבו נלמדים התכנים, ולהעשיר את הידע בצורות יצירתיות.

יש להגיש בסך הכל 5 משימות קצרות.

משימה אחת היא משימת חובה – פרטנית, וניתן להגישה לאורך כל הסמסטר. פרט לה, ישנן 4 משימות שניתן לבחור מבין 9 משימות מגוונות, שקשורות לתכני הקורס הנלמדים. בשיעור נשתמש במשימות אלו ובדוגמאות שיעלו מהן, כך שניתן יהיה להרחיב את הלמידה בקורס, ולהשתמש בידע שצרתבן. מביצוע המשימה.

כל משימה משקלה 20% מהציון הסופי. סך הכל 5 משימות = ציון 100.

יש אפשרות להגיש מטלת בונוס, לבחירתכן. מ.

ניתן לקבל בקורס ציון שהוא מעבר לציון 100, אם כי בשל מגבלות טכניות של המערכת האוניברסיטאית, גם לאלו שקיבלו מעל ציון 100 יזון הציון המרבי האפשרי (100).

הוראות הגשה לכל המטלות:

אורך – עד שני עמודים.

רשמו את שם הסטודנט/ים ותעודת הזהות, בראש העמוד הראשון.

גופן – דוד/אריאל, גודל 11.12, רווח 1.5.

את המטלות יש להגיש דרך המודל.

משימה 1 – חובה לכלל התלמידים, פרטנית, ניתנת להגשה לאורך כל הסמסטר.

סיכום השתתפות במושב/2 הרצאות מתוך כנסים הקשורים לנושא הקורס

במהלך הסמסטר יתקיימו מספר כנסים/ימי עיון בנושאי הקורס. פרטים מדוייקים ותאריכים אעלה לכשהיו – לאתר הקורס (וגם אודיע בכיתה בצורה מסודרת). ניתן להשתתף גם בכנסים נוספים שאתן/ם נתקלים/ות בהם/ן באישור המרצה. ניתן להשתתף גם בכנסים מקוונים או בהרצאות/כנסים מוקלטים, כל עוד נערכו בשנה האחרונה.

מטלה: השתתפות במושב (מושב כולל בדרך כלל 3 הרצאות/מצגות, ואורכו שעה ומחצה, כאורכו של שיעור בקורס) או בשתי הרצאות (באורך של כשעה ומחצה, אורכו של שיעור).

שבועיים לאחר השתתפות על כל סטודנט/ית להגיש סיכום קצר של ההתנסות והשתתפות בכנס.

הסיכום צריך לכלול:

שם הסטודנט/ית ותעודת זהות

המושב/ההרצאות בהן השתתפה/ה
סיכום קצר של התכנים שעלו במושב/בהרצאות (עד שתי פסקאות)
מחשבות, תובנות, הגיגים ושאלות שעלו לכם/ן בעקבות המושב/ההרצאה בה השתתפתם/ן.
אין צורך להשתמש בחומר תיאורטי. הכוונה היא העלאת מחשבות ותובנות, שאלות וסוגיות
שהתכנים ששמעתן/ם עוררו בכם/ן. חשיבה ביקורתית, או תובנות/מחשבות לגבי הפרקטיקה
שלכן בשטח – יתקבלו בברכה.

בחירה ב-4 משימות מתוך רשימת המשימות הבאות – צרפו קישורים לחומרים בהם אתם משתמשים.ות במטלות (קישור לכתבה/ אתר וכו').

את המטלות ניתן לעשות בזוגות, או ביחידים, לבחירתכם/ן.

המטלות מלוות את הקורס, וכל מטלה תהיה זמינה להגשה במשך שבוע לאורך הקורס.

שבוע 3:

חפשו באתרי שתי אוניברסיטאות – תל אביב, ואוניברסיטה בארה"ב (קולומביה, nyu, Harvard) – את הכללים הקיימים להוגנות מגדרית, גיוון והכלה של מיעוטים. כמה פשוט היה למצוא את הכללים? האם יש הבדלים בין האוניברסיטאות (ברמת המפורסם באתר) בהתייחסות להוגנות מגדרית, גיוון והכלה של מיעוטים? מהם ההבדלים? כיצד הייתם/ן ממקמים/ות את הכללים וההוראות השונים ברמה התיאורטית? (האם הם מתכתבים עם גישות פמיניסטיות? קוויריות? אחרות?)

שבוע 4:

מצאו שני מאמרי דעה מהשנה האחרונה, שעוסקים בהעלאת גיל הפרישה לנשים. נתחו את הדעות השונות, לאור תיאוריות פמיניסטיות (ליברלית, רדיקלית, פונקציונלית).

שבוע 5:

הקשיבו לפודקאסט "מעין ענר, אלנו דה סספדס והיסטוריה קווירית" מתוך סדרת הפודקאסטים 'היסטוריה גדולה קטנה' <https://soundcloud.com/historia-il/145a> מה בסיפורו של אלנו דה סספדס מתכתב עם עקרונות התיאוריה הקווירית? מה היה היחס החברתי לאלנו בימינו, לדעתכם?

שבוע 6:

השנה קבע בג"ץ כי גם גברים יחידנים חוזגות גברים יוכלו לבצע פונדקאות בישראל. מצאו כתבה, שעוסקת בדעות השונות לגבי פסיקת בג"ץ, ונתחו את העולה בכתבה תוך שימוש בשלושה מושגים מתוך 'תיאורית השדה' של פייר בורדייה.

שבוע 7:

כנסו לקבוצת פייסבוק שיש בה שיח ודיאלוג של גברים ישראלים (לדוגמא: פאפאזון, גברים מדברים מגדר, או כל קבוצה אחרת שתבחרו). מצאו פוסט שבו יש התייחסות של גברים לגבריות שלהם, ונתחו את הדברים שעולים בפוסט (אפשר גם להתייחס לתגובות לפוסט) לאור שני מאמרים שקשורים לגבריות מתוך הסילבוס.

שבוע 8:

מצאו שני פסקי דין שקשורים לגירושין, מהשנה האחרונה. נסו לנתח, לאור המקרים ופסיקת השופטים/ים כיצד נתפסת האבהות בישראל בעיני המשפט/החברה?

שבוע 9:

מצאו שתי ידיעות מהעיתונות/אתרי חדשות, הקשורות למקרי הומופוביה מהשנתיים האחרונות. לאור הידיעות, נתחו את המקרים בהתבסס על תיאוריית לחץ המיעוטים.

שבוע 10:

בשנת 2014, לקראת אירועי הגאווה, הוציאה דנה אינטרנשיונל את הגרסה שלה לשיר 'ילדים זה שמחה' (<https://www.youtube.com/watch?v=ix0f8eKNEVY&t=63s>) השיר עורר סערה ציבורית. חפשו ידיעות הקשורות לסערה, חקרו את מקורות השיר, ונתחו באמצעות החומרים שמצאתם, דרך פריזמה קווירית או פמיניסטית, את נושא ההורות הלהט"בית בישראל.

שבוע 11:

מצאו 10 הגדרות לסוגים שונים של זהויות הקשורות לנטייה מינית וזהות מגדר. רשמו את ההגדרות, ודונו, בקצרה בהבדלים ביניהם. שרטטו לכל זהות שרטוט שמציג את מערכת יחסי הגומלין בין מין-מגדר-מיניות.

שבוע 12:

ערכו חיפוש מקוון של מסגרות/גופים המסייעים לאנשים טרנסג'נדרים. סכמו בקצרה (אפשר בטבלה) את המסגרות שמצאתם (המסגרת, האם מיועדת רק לטרנסים. יות או גם לאוכלוסיות נוספות, גילאים, סוג המענה, מי המממן/ים). דונו בצורה ביקורתית, לאור הממצאים, במעורבותה ואחריותה של המדינה בסיפוק מענים לטרנסים. יות.